

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Р І Ш Е Н Н Я

від 10 травня 2023 року

№ 162/8

Про рекомендації слухань у Комітеті на тему:
«Вплив воєнних дій на довкілля в Україні та
його відновлення до природного стану»

Розглянувши проект рекомендацій слухань у Комітеті на тему: «Вплив воєнних дій на довкілля в Україні та його відновлення до природного стану», які проведено 10 листопада 2022 року,

Комітет в и р і ш и в:

1. Схвалити рекомендації слухань у Комітеті на тему: «Вплив воєнних дій на довкілля в Україні та його відновлення до природного стану» (додаються).

2. Направити рекомендації слухань у Комітеті на тему: «Вплив воєнних дій на довкілля в Україні та його відновлення до природного стану» Кабінету Міністрів України, Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерству юстиції України, Офісу Генерального прокурора, Службі безпеки України, Міністерству охорони здоров'я України, Міністерству освіти і науки України, Державній службі України з надзвичайних ситуацій, Державному агентству лісових ресурсів України, Державній екологічній інспекції України, Національній академії наук України, обласним державним (військовим) адміністраціям.

3. Контроль за виконанням цього рішення покласти на голову підкомітету з питань лісових ресурсів, біорізноманіття, природних ландшафтів, об'єктів природно-заповідного фонду та з питань адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу, народного депутата України Овчинникову Ю.Ю.

Голова Комітету

О.БОНДАРЕНКО

СХВАЛЕНО
рішенням Комітету з питань
екологічної політики та
природокористування
від «10» травня 2023 року
№ 162/8

РЕКОМЕНДАЦІЇ
слухань у Комітеті на тему:
«Вплив воєнних дій на довкілля в Україні та його відновлення до
природного стану»

Учасники слухань у Комітеті на тему: «Вплив воєнних дій на довкілля в Україні та його відновлення до природного стану», які проведено Комітетом 10 листопада 2022 року, відзначають.

Військові дії Російської Федерації, безперечно, є невиправданим і неспровокованим актом агресії проти незалежної і суверенної України. Це також є порушенням усіх чинних норм міжнародного екологічного права. Військові дії зумовили нові виклики перед усіма органами влади.

Військова агресія вплинула на кожен компонент довкілля, зокрема, постраждали ландшафти, забруднюється повітря, водні ресурси, ґрунти, знищується тваринний та рослинний світ, середовища їх існування. Значні пошкодження спостерігаються на об'єктах інфраструктури природоохоронного значення, зростають загрози на об'єктах атомної енергетики, хімічної, нафтохімічної, металургійної промисловості.

Серед багатьох промислових підприємств, які зазнали пошкоджень або порушень роботи в результаті бойових дій, опинилися і найбільш екологічно небезпечні, такі як Чорнобильська, Запорізька, Хмельницька, Рівненська та Південноукраїнська АЕС, Київська, Дніпровська, Кременчуцька, Дністровська та Каховська ГЕС, численні теплові електростанції та теплоелектроцентралі, хімічні та металургійні підприємства, шахти, нафтопереробні підприємства, сховища нафтопродуктів тощо.

Внаслідок цього спостерігається збільшення концентрації шкідливих речовин у повітрі, воді, ґрунтах, зростають ризики надзвичайних ситуацій. Уламки від вибухів та пошкоджень знаходяться на сміттєзвалищах або просто залишаються покинутими на землі. Війна заподіяла величезну шкоду природоохоронним об'єктам, серед яких 16 Рамсарських об'єктів, близько 160

територій Смарагдової мережі та біосферні заповідники. На межі знищення Чорноморський біосферний заповідник, національні природні парки “Святі Гори”, “Кремінські ліси”, “Дворічанський”, “Білобережжя Святослава” тощо. Катастрофічних наслідків війни зазнають Чорне та Азовське море. Активні бойові дії спричинили у Маріуполі значний витік сірководню в море. У зв'язку із триваючими бойовими діями та продовженням російської агресії на сьогодні неможливо остаточно оцінити кількість забруднених та знищених територій.

Спостерігається порушення багатьох міжнародних гуманітарних та природоохоронних угод, серед яких, Женевські конвенції, Конвенції про захист Чорного моря від забруднення, Конвенції ЄЕК ООН «Про охорону та використання міжнародних водотоків та міжнародних озер», Рамсарська конвенція про водно-болотні угіддя та багато інших.

Мета слухань у Комітеті – показати значний прямий та опосередкований вплив війни на довкілля, оцінку ризиків, об'єднати різні зацікавлені сторони на екологічному фронті фіксації заподіяних збитків, ризиків виникнення катастроф, охорони довкілля та спільного напрацювати план дій. Кожен об'єкт довкілля, територія мають бути вивчені та для кожного запроваджена своя програма. Пошук шляхів відновлення має розпочинатись зараз за підтримки та врахування міжнародного та наукового досвіду в Україні.

Учасники слухань відзначили актуальність питання впливу воєнних дій на довкілля в Україні, нагальність напрацювання критеріїв екоциду, виявлення шкоди, обрахунку впливу шкоди, збору доказів, притягнення до відповідальності та розроблення плану дій ліквідації наслідків війни.

Враховуючи інформацію, надану міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, науковими установами, громадськими організаціями, а також пропозиції, висловлені у виступах учасників під час слухань у Комітеті, рекомендовано:

1. Верховній Раді України:

розглянути законопроекти, зареєстровані у Верховній Раді України, покликані врегулювати питання державного екологічного контролю, сталого управління природними ресурсами, захисту і збереження особливо цінних природних територій, екологічних податків, створення та функціонування спеціального фонду повоєнного відновлення довкілля та розглянути їх першочергово для створення умов виконання взятих Україною на себе природоохоронних зобов'язань та охорони довкілля, планування зеленого

відновлення та привести законодавство України у відповідність до положень права Європейського Союзу.

2. Кабінету Міністрів України:

- 1) здійснити та схвалити план заходів для імплементації Директив Європейського парламенту і Ради та привести законодавство України у відповідність до положень права Європейського Союзу;
- 2) спільно з Верховною Радою України вжити заходів для проведення реформи державного екологічного контролю;
- 3) розробити додаткові фінансові інструменти для ведення діяльності, що сприятиме відновленню довкілля;
- 4) розробити екологічні програми відновлення регіонів, що зазнали окупації, воєнних дій, значних соціоекономічних змін, зумовлених війною. Забезпечити обов'язкове проходження стратегічної екологічної оцінки програм відновлення регіонів, що зазнали воєнних дій, значних соціоекономічних змін, зумовлених повномасштабною війною;
- 5) продовжити роботу, спрямовану на отримання заблокованих та арештованих активів Російської Федерації для фінансування заходів з метою відшкодування завданої шкоди;
- 6) надавати додаткову субвенцію для підтримки місцевих бюджетів для фінансування заходів з організації місць тимчасового зберігання відходів, що утворилися внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, відновлення втрачених основних засобів та об'єктів поводження з побутовими відходами, придбання нового обладнання, що забезпечуватиме підготовку відходів до утилізації, переробки чи повторного використання;
- 7) переглянути та запропонувати зміни до Закону України "Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року", оновити Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року з урахуванням збитків завданих довкіллю України внаслідок збройної агресії Російської Федерації;
- 8) координувати роботу з відновлення деокупованих територій територіальних громад;
- 9) створити Єдиний державний фонд повоєнного відновлення довкілля;
- 10) розробити методичку оцінки екосистемних послуг та їхніх втрат в результаті планової чи незаконної діяльності, здійснити перерахунок збитків завданих довкіллю України внаслідок збройної агресії Російської Федерації;

- 11) розробити та затвердити нормативно-правову базу для функціонування національного реєстру викидів та перенесення забруднювачів;
- 12) розробити та затвердити:
 - Стратегію збереження біорізноманіття відповідно до Стратегії біорізноманіття ЄС до 2030 року та Куньмінсько-Монреальської Глобальної Рамкової програми у сфері біорізноманіття, як складової Європейського Зеленого Курсу;
 - Стратегію реабілітації постраждалих земель, у тому числі лісового фонду, із мінімальною шкодою для довкілля та населення;
 - Стратегію щодо інвазійних видів на основі Європейської та Світової стратегій;
 - Стратегію поводження з матеріалами, обладнанням і відходами нафтогазовидобувної промисловості, забрудненими радіонуклідами природного походження;
- 13) розробити та затвердити нормативно-правову базу щодо врегулювання використання радіаційно забруднених земель;
- 14) розробити та затвердити нормативно-правову базу щодо реалізації Закону України “Про управління відходами”;
- 15) включити заходи, які забезпечуватимуть реалізацію Європейської Зеленої Угоди, до Плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України;
- 16) розглянути можливість та доцільність включення системи автоматизованого екологічного контролю і моніторингу до Переліку критичної інфраструктури;
- 17) переглянути Перелік найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню в рамках узгодження практики застосування з іншими механізмами та процедурами моніторингу, нагляду та контролю забруднення атмосферного повітря в Україні.
- 18) створити центральний орган виконавчої влади для забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони та використання природно-заповідного фонду, екологічної та Смарагдової мереж, збереження біорізноманіття;
- 19) ініціювати створення міжнародного механізму оцінки збитків, що виникли внаслідок порушень правил радіаційної безпеки;
- 20) посилити відповідальність за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища та забезпечити спрямування

коштів, отриманих через відшкодування шкоди, внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, на відновлення компонентів та покращення стану довкілля.

3. Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України разом із центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується через Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України:

1) розробити спеціальні методики щодо зміни стану біосфери на виконання Методики оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру;

2) розробити цільову державну програму з попередження та мінімізації інвазійних явищ, в якій визначити, обґрунтувати й затвердити пріоритетні напрями діяльності із протидії інвазії;

3) забезпечити:

- збільшення природоохоронних територій та об'єктів, у тому числі на території півострова Крим, узбережжі Азовського та Чорного морів;
- дотримання центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується через Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України, вимог чинного Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних;
- виконання рішення наради Сторін Орхуської конвенції щодо забезпечення доступу громадськості до текстів угод про розподіл продукції, про участь громадськості у процесі розробки таких угод, а також про право неурядових організацій оскаржувати в суді такі угоди;
- залучення міжнародної фінансової підтримки для організації збору доказів злочинів проти довкілля, процесу розмінування, відновлення лісів та природоохоронних територій і об'єктів;

4) спільно з Державним агентством лісових ресурсів України:

- забезпечити безперешкодний обмін лісовпорядною інформацією та формування в електронному вигляді геопросторових даних лісового кадастру й обліку лісів на основі запровадження галузевого інформаційного стандарту та обмінного формату, а також підтримки авторизованого доступу до єдиної геобазы даних;

- вжити заходи щодо розвитку дистанційних методів моніторингу лісів на основі використання даних дистанційного зондування Землі, отриманих від різних джерел інформації (включаючи безпілотні літальні апарати та матеріали космічної зйомки високої роздільної здатності), забезпечити інтеграцію інформації щодо стану лісів до геопорталу Національної інфраструктури геопросторових даних;
- інформувати про надзвичайні ситуації у лісах (пожежі, обстріли, мінування, втрату доступу), зокрема, шляхом створення карти постраждалих лісових територій, обрахунку шкоди, виявлення ризиків просторово-часових змін та ступеня пошкодження таких територій;
- вжити заходи щодо документування й оцінки збитків, завданих лісам України, внаслідок збройної агресії РФ проти України, а також передавання цих даних для здійснення репарації;

5) спільно з Національною академією наук України та іншими експертними установами:

- розробити наукові засади державної програми повоєнного відновлення екосистем України, що охоплює розвиток методології оцінок воєнного впливу та розвитку і застосування європейських підходів екологічного менеджменту до різних типів екосистем, які зазнали впливу воєнних, для досягнення «доброго» екологічного стану, відновлення екосистемних послуг та біоресурсного потенціалу;
- розробити та затвердити критерії оцінок, що дозволить у максимально короткі строки визначати наявність чи відсутність ознак екологічної катастрофи (довготривалої, серйозної, безповоротної та широкомасштабної шкоди довкіллю), вчинення «екоциду» відповідно до статті 441 Кримінального кодексу України.

4. Міністерству юстиції України спільно із Службою безпеки України та Офісом Генерального прокурора розробити та затвердити порядок залучення до проведення експертних досліджень, призначених у кримінальних провадженнях, іноземних експертів, фахівців чи дослідних установ, визнання їх висновків та залучення до матеріалів кримінального провадження.

5. Міністерству охорони здоров'я України забезпечити організацію проведення досліджень впливу на здоров'я населення шкідливих речовин, які

утворюються внаслідок обстрілів та знищення нафтобаз та інших об'єктів промисловості.

6. Міністерству освіти та науки України:

1) актуалізувати питання системи безперервної екологічної освіти, представленої в Концепції екологічної освіти, затвердженої рішенням колегії Міністерства освіти і науки України № 13/6-19 від 20.12.2001;

2) доповнити перелік обов'язкових спеціальних компетентностей в Стандарті вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти компетентністю такого змісту: «Знання і розуміння особливостей правового механізму охорони довкілля, забезпечення екологічної безпеки, раціонального використання і охорони земель та інших природних ресурсів».

7. Міністерству внутрішніх справ України спільно із центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується через Міністра внутрішніх справ України:

1) забезпечити дотримання та впровадження положень Сендайської рамкової програми ООН зі зниження ризику стихійних лих на 2015-2023 рр під час реагування на надзвичайні ситуації зумовлені війною та планування відновлення за принципом «Краще ніж було»;

2) забезпечити проведення комплексних заходів, які спрямовані на зменшення безпосередніх ризиків для здоров'я людей та довкілля від наслідків війни з подальшим їх усуненням, а саме - процес розмінування зон ведення бойових дій та замінованих територій із мінімізацією шкоди довкіллю під час проведення цього процесу.

8. Обласним державним (військовим) адміністраціям

продовжити роботу зі збору даних про факти настання надзвичайних ситуацій воєнного характеру та загроз воєнних дій для життя та здоров'я громадян України та природних комплексів;

9. Кабінету Міністрів України, Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерству юстиції України, Службі безпеки України, Офісу Генерального прокурора, Міністерству внутрішніх справ України, Державній службі України з надзвичайних ситуацій, Державному агентству водних ресурсів України, Державному агентству лісових ресурсів

України, Державному агентству України з управління зоною відчуження, Державній екологічній інспекції України, Державній інспекції ядерного регулювання України, Національній академії наук України, обласним державним (військовим) адміністраціям щоквартально інформувати Комітет з питань екологічної політики та природокористування про хід виконання рекомендацій.

10. Контроль за виконанням цього рішення покладається на голову підкомітету з питань лісових ресурсів, біорізноманіття, природних ландшафтів, об'єктів природно-заповідного фонду та з питань адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу, народного депутата України Овчинникову Ю.Ю.

Голова Комітету

О.БОНДАРЕНКО

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: БОНДАРЕНКО ОЛЕГ ВОЛОДИМИРОВИЧ
Сертифікат: 248197DDFAB977E504000000A533FE0002B80F04
Дійсний до: 08.04.2024 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
04-15/04-2023/100642 від 11.05.2023

1188053